

Dingha Béla:
A NÓTAKIRÁLY ÉLETÉBŐL

... Édes-bús melódiák panaszos kesergése reszketett bele a levegőbe, hogy utolsó útjára kísérték a nótakirályt. A szegedi cigánygyerek bevette a szíveknek végtelen birodalmát s a kettős koporsó ércfödele sem tudta magába zárni azt a varázshatalmat, amellyel úr volt a szíveken. Amíg élt is, uralkodása valami mesebeli királyéhoz volt hasonlatos, akiről azt se tudjuk, merre van a birodalma, hol a királyi palotája, csak lelkének egy-egy zengő sóhajtása csendül föl itt is, csendül föl ott is, beleszáll a szívekbe... Kicsoda is keresné, hogy az Alföld rónáiról vagy az erdők mélyéből szállt-e a levegőbe? Csak tudjuk, csak érezzük, hogy a hang királyi. Hatalmas nótakirály! Most, hogy elvitte koporsódat a dübörgő vonat a zúgó Tisza mellé, csak most jut eszünkbe megkérdezni: az életnek melyik útján jártál? A cigánysoron-e vagy fényes paloták között? Volt-e, aki karon fogott a cigányvackok között is?

Volt: a felesége meg a költő Pósa Lajos. Ez a kettő élete utolsó lobbanásáig vezette. A cigányvégről – a megdicsőülésig.

... Egy borzas fejű cigánylegény állított be egyszer hegedűvel a hóna alatt, Pósa Lajosnak, a szegedi színház akkori titkárának irodájába.

– Dankó Pista vagyok. Muzsikát írtam a Pósa úr egyik versére, arra hogy:

*Nem jó mindig a fonóba eljárni,
Legényeknek szép lányokkal cicázni...*

– De ez így nem jó. Írjon hozzá titkár úr még egy taktust.

– Micsodát? Egy taktust? Az én versemhez? Eredjen Isten hírével – szólt bosszankodva Pósa.

A cigány el is ment. De néhány nap múlva megint csak beállított.

– Ne tessék engem visszautasítani, én érzem magamban a költői tehetséget. Érzem, hogy muzsikámmal elérem Pósa úr költészetének magasságát! Írjon ahhoz a vershez egy taktust.

Pósanak a szívéhez férközött az a dacos, büszke hang.

– Hát hol az a vers? Elő azzal a hegedűvel is!

Csak hallgatja, hallgatja a nótát. Azután előveszi a ceruzát, beleírja a versbe azt a követelt taktust s így született meg az a híres nóta:

*Nem jó mindig, minden este
A fonóba eljárni,
Legényeknek szép lányokkal,
Menyecskékkel cicázni...*

És az a taktus egész életre együvé forrasztotta a két költőt.

Pósa meglátta Dankóban az istenadta költőt, de tudta, hogy ennek a szegény cigánygyereknek millió akadállyal kell megküzdenie, míg tudomást fognak venni róla. Hát ezeket az akadályokat elhárítgatta az útjából ő, az akkor már népszerű költő. Egy nap beállított vele a szegedi Pósa-asztalhoz, amely csakúgy íróembereknek és bohémeknek tanyája volt, mint az Orientbeli Pósa-asztal. Az asztaltársaság tagjai nagyot néztek, amikor közéjük ültette a cigánymuzsikust, s amikor Dankó eltávozott, egyik jobbnevű írótagja a társaságnak odaszól Pósa-hoz:

– Tulajdonképpen közénk valónak tartod te ezt a cigányt?

– Nem az a kérdés – feleli haragosan Pósa –, hogy ez a cigány közénk való-e, hanem az a kérdés, hogy te közé való vagy-e ő közél! Ez az ember a halhatatlanság útját kezdte meg és az még akkor is élni fog, amikor rólad azt sem fogják tudni: voltál-e egy kis porszem ezen a világon!

Sohasem kérdezte senki egy szóval sem többé, a társaságba való-e Dankó, vagy sem. És Pósa jóslata beteljesedett.

*

Dankó már vagy kétszáz versét zenésítette meg Pósának, mert valósággal a kezéből szedte ki a verseket, s megtörtént az is, hogy Pósa a kávéházban megírt egy verset, Dankó ott nyomban kipengette hegedűjén nótáját. Egyszer nagyon komolyan beállít megint Pósaéhoz:

– Mi újság, Pista?

– Mintaverset hoztam Pósa úrnak.

– Mi az ördögöt?

– Mintaverset – feleli Dankó rendíthetetlen nyugalommal, s ezzel előhúzza a zsebéből egy darab papírost, amelyre ő maga összerótt a mintaverset.

Pósa nézegeti, nézegeti a furcsa versezetet, amelyben a tizenkilenc szótagos sorok lehetetlen összevisszaságban váltakoztak négy-öt szótagos sorokkal. Kérdőleg fordul Dankóhoz:

– Hát ez mire jó?

– Ilyen formájú verset írjon Pósa úr, erre lehetne csak igazán szép muzsikát csinálni!

Harsogó kacajra fakad Pósa:

– No, Pista – ez költőileg lehetetlen!

Pistának ugyan nem ment a dolog a fejébe, de nem szólt semmit.

Egyszer a szegedi Pósa-asztalnak elmuzsikálja valamelyik új nótáját. Tetszett a nóta, csak egy-két ütemet kifogásolt Pósa.

– Ezt valahogy másképp kellene megcsinálni, Pista.

– Pósa úr, ez zeneileg lehetetlen, – adja vissza a kölcsönt a társaság kacagása között Dankó Pista.

*

Csodás rajongással vette körül Dankó Póását. Mindig keresve-kereste a módját, hogy annak valami jelét adhassa. Ennek a kifejezése volt azután az is, hogy Szegeden akárhányszor éjjel három-négy órakor állított oda néhány szál cigányból álló bandájával Pósa ablaka alá s húzta a szebbnél-szebb nótákat. Sőt egyszer Lajos-napján addig zörgette Pósa ajtaját, amíg az bandástul beeresztette s hajnali háromkor muzsikálta el a névnapi gratulációt. Hogy azután Pósa, aki semmivel sem áll annyira hadilábon, mint a koránkeléssel – örült-e, amikor fölverték a hajnali álmából, azzal Dankó nem gondolt. Annyi bizonyos, hogy sosem tartott érte haragot Pósa Lajos.

*

Ez a rajongás tört ki belőle akkor is, mikor Pósa Lajos lakodalmán egyszer csak fölállott pohárral a kezében. Belekezd az első szóba, de a közepén már elcsuklott a szava. Könnye végigpereg az arcán, összevegyül a borával, egyszerre csak elkiáltja: „Nem bánom én, akármi lesz ezután már a világból, csakhogy Pósa fészket rakott... Áldja meg az Isten!” Ennyi volt a tósz. És sírva borult az asztalra.

*

Mikor már érezte közel végét, könnyezve kérte hű feleségét.

– Ne hagyj el, Ilonkám, járj el gyakran a síromhoz. Hozz mindig virágot, de hozz mindig egy szálát Pósaéktól is.

*

Nagy beteg volt már, mikor Pósa Lajos felköltözött az ősszel falujából Budapestre. Dankó már nem látogathatta meg. Két nappal a halála előtt kérve kérte a feleségét, hogy hozasson egy tolókcosit.

– Minek kell, Pistám, jobb neked most az ágyban.

– Hozass, az Isten áldjon meg Ilonkám, tudod, hogy nem láttam még Pósa Lajos fészkrét. Hadd vitetem el magam hozzá.

A felesége bízta, hogy legyen türelemmel, amíg egy kicsit megerősödik – de azt már nem várta be szegény Dankó Pista.

*

Utolsó éjszaka is, mikor már fölötte suhogott az enyészet szelleme, egyszerre csak papírost kért és ceruzát s reszkető kézzel csak annyit írt rá: Pósa... Többet már nem tudott leírni.

Néhány óra múlva elszállt dalos lelke a magasba, az örök mezők felé, ahol nincs se cigány, se király... Elszállásában talán nem is kísérte más, csak a mezők végtelenbe röppenő dalosa: a szürke pacsirta.

Uj Idők, 1903. április 5.

Dingha Béla (1870-1921), ügyvéd, író, *Az Én Ujságom* „Béla diák”-ja. Dankó Pista emlékére alkalmi verseket is írt, melyeket a nagy nótaköltő temetésén, ill. szobrának avatásán mondott el. Pósa Lajos lakodalmára és a költő édesanyjának temetésére írt verseit (Kinyílt az őszi rózsá; Temetnek a Balogvölgyön) Dankó zenésítette meg – *KMJ*.